

HISTORIA DE ESPAÑA

ELABORE UNHA COMPOSICIÓN HISTÓRICA A PARTIR DOS TEXTOS PROPOSTOS.

Os documentos seguintes deben permitirche elaborar un texto que teña por asunto central a vida política durante o reinado de Isabel II. Enfrontado desde os seus inicios á pretensión carlista (Doc. 1), os principais protagonistas do xogo político foron os progresistas (Doc. 2) e os moderados (Doc. 3), con claro predominio dos segundos. A aparición e desenvolvemento doutras forzas políticas opositoras ao réxime (Doc. 4) rematarían propiciando a caída da raíña por medio dun pronunciamento militar (Doc. 5), recurso frecuentemente utilizado para promover cambios de goberno. Lembra que non se trata de elaborar un tema á marxe das fontes propostas, polo que debes referirte a elas na túa redacción.

DOC. 1. Ideario do carlismo.

“Relixión, Patria e Rei [...]. Rei, digo por último, pero rei pola graza de Deus e non pola graza da soberanía nacional [...] Segundo o liberalismo, da soberanía nacional emana todo o poder e os poderes que existen, negando deste xeito todo poder de orixe divina. Agora ben, isto está condenado pola Igrexa católica e con razón; pois a Escritura sagrada di expresamente: todo poder vén de Deus [...]. O liberalismo é puro absolutismo, porque se atribúe a si un poder que non lle vén de Deus, de quen prescinde, nin do pobo soberano, porque a este non se lle concede senón o van e ridículo dereito de depositar un billete nunha urna electoral.”

Mana Teresa de Braganza y Borbón, muller do infante Don Carlos.

DOC. 2. Preámbulo da Constitución de 1837.

“Sendo a vontade da Nación revisar, en uso da súa soberanía, a Constitución política promulgada en Cádiz a deza-nove de marzo de mil oitocentos doce, as Cortes xerais, congregadas a este fin, decretan e sancionan a seguinte Constitución.”

DOC. 3. Preámbulo da Constitución de 1845.

“Dona Isabel II, pola graza de Deus e da Constitución da Monarquía Española, Raíña das Españas, a todos os que a presente viren e entenderen, sabede:

Que sendo a nosa vontade e a das Cortes do Reino regularizar e poñer en consonancia coas necesidades actuais do Estado os antigos foros e liberdades destes reinos, e a intervención que as súas Cortes tiveron en todos os tempos nos negocios graves da Monarquía, modificando para o efecto a Constitución promulgada en 18 de xuño de 1837, vimos [...] en decretar e sancionar a seguinte Constitución da Monarquía Española.”

DOC. 4. Tendencias políticas de 1860.

“Os moderados representan un paso máis na escala do progreso, non conceden senón a medias o principio da soberanía nacional. Din: o rei ten o seu dereito de ser soberano, dereito histórico e de raza, pero o pobo tamén ten dereito a intervir co rei na xestión dos públicos intereses; e conservando as institucións do absolutismo, líganas o menos mal que poden coas novas, que deben satisfacer os desexos das clases acomodadas, e unha pequena parte das medias.

Os progresistas parten do principio da soberanía nacional, que colocan sobre todos os outros. O rei, segundo eles, éo porque a nación quere que o sexa, e non porque o herdara dos seus devanceiros [...].

Hai unha fracción demócrata que cre posible a amálgama da monarquía e dos principios democráticos, da liberdade individual e da soberanía nacional.

Segue a esta a fracción republicana propiamente dita. A democracia como réxime político quere, segundo vemos nas súas publicacións, no canto do rei, un consello ou xunta federal composta, como en Suíza, por un ou máis membros por cada provincia ou Estado. No canto de dúas cámaras, unha soa. No canto do censo electoral, o sufraxio universal para toda clase de eleccións. Os seus elementos máis activos pertencen ás profesións liberais, aos traballadores e artesáns, e unha parte máis considerable cada día á clase media.”

Fernando Garrido caracteriza en 1860 as tendencias políticas do momento.

DOC. 5. Manifesto do pronunciamento militar de Prim, Serrano e Topete de 1868.

“Aldraxada a lei fundamental [...], corrompido o sufraxio pola ameaza e o suborno [...], pasto a Administración e a Facenda da inmoralidade [...], muda a prensa Tal é a España de hoxe [...]. Queremos que un Goberno provisional que represente todas as forzas vivas do país asegure a orde, en tanto que o sufraxio universal bota os alicerces da nosa rexeneración social e política.”

Manifesto do pronunciamento militar comandado por Prim, Serrano e Topete en Cádiz en setembro de 1868.

Resposta modelo

A evolución política do reinado de Isabel II caracterizouse pola **consolidación da revolución liberal** que fracasara en dúas ocasións anteriores (1812 e 1820) e, xa que logo, polo **enfrentamento entre liberais**, que controlaron o poder político durante toda a etapa, e **carlistas**, que intentaron facerse co poder por medio da guerra e das conspiracións; non obstante, as tensións internas entre os liberais e o xurdimento e desenvolvemento de correntes liberais opositoras (demócratas e republicanos), acabaron por provocar a caída da raíña en 1868.

Efectivamente, o 30 de setembro, o mesmo día despois da morte de Fernando VII, xa se produciron os primeiros enfrontamentos armados entre o exército isabelino e os carlistas que se agruparon en partidas guerrilleiras; no mes de novembro, a situación derivara xa en **guerra civil**, que acabou en 1839, tras o convenio de Vergara subscrito entre os xenerais Espartero e Maroto, e logo da derrota militar de Cabrera en 1840.

Os **carlistas**, aínda que non tiñan un programa político concreto, uníanse arredor dunha serie de **ideas fundamentais: a defensa da relixión e do absolutismo monárquico**, representado na figura do «Rei pola graza de Deus, non pola graza da soberanía nacional», como sinala María Teresa de Braganza e Borbón, a muller do infante Carlos, no Doc. 1, no que ademais fai unha crítica do liberalismo e da doutrina da soberanía nacional. Así mesmo, os carlistas defenderon o foralismo e os privilexios do Antigo Réxime, que en Galicia favorecían exclusivamente á fidalguía e ao clero, que foron os seus principais defensores.

A chegada ao trono de Isabel II favoreceu a chegada ao poder dos liberais, tanto na súa expresión moderada coma na progresista, que alternaron no poder ao longo do seu reinado, aínda que con frecuencia eses cambios de goberno se producían á marxe dos mecanismos electorais. Non obstante, malia a súa identificación co liberalismo, entre os **moderados e os progresistas** existen abondas diferenzas, evidenciadas tanto na súa tarefa lexislativo constitucional (constitución progresista de 1837 fronte a constitución moderada de 1845) como na súa actividade gobernamental: mentres que **os moderados estiveron máis preocupados pola orde** (creación da Garda Civil) e **por manter boas relacións coa Igrexa** (sinatura do Concordato coa Santa Sé de 1851), **os progresistas estableceron as bases para a modernización económica de España** (desamortizacións de Mendizábal de 1837 e de Madoz de 1855, lei de ferrocarrís de 1855, fundación do Banco de España en 1856...).

O liberalismo progresista, que inspirou a **Constitución de 1837**, na que se recolle o principio da **soberanía nacional** no preámbulo do texto (Doc. 2) e unha **ampla declaración de dereitos**: liberdade de imprenta, *habeas corpus*, dereito a propiedade..., propios do pensamento progresista; así como outros principios propios do pensamento moderado: o bicameralismo, o papel moderador da Coroa -que se reservaba o dereito a disolver as Cortes e a vetar as leis-, o sufraxio censatario...

Finalizado o período convulso que caracterizou a rexencia (1822- 1843), abriuse longo un período (1844-1868) dominado polos moderados (agás no breve bienio progresista de 1854-1856) no que estivo en vigor a **Constitución de 1845**, na que se ben se recollían algúns dos dereitos garantidos na Constitución do 1837 (liberdade de imprenta), suprimen outros (o xurado nos delitos de opinión) e establece o catolicismo como relixión oficial do Estado (art. 11); así mesmo, a diferenza das constitucións progresistas, o liberalismo moderado non recoñece o principio da soberanía nacional, senón que asumía a **soberanía compartida**, pois consideraban que a lexitimidade do Estado procedía tanto da institución monárquica (no preámbulo da Constitución de 1845 -Doc. 3-, recoñécese que a raíña Isabel é «pola graza de Deus e da Constitución da Monarquía Española») como das Cortes.

Neste sentido, pois, cómpre salientar que o principio de soberanía é o elemento que mellor define as correntes liberais do século XIX. Así, segundo a opinión do republicano Fernando Garrido expresada nun artigo de 1860 (Doc. 4), xa que logo escrito durante o goberno longo de O'Donnell no que xa **agromaran forzas políticas** que nesa volta permanecían á

marxe do sistema político (demócratas e republicanos), os moderados «representan un paso máis na escala de progreso» (Doc. 4) do pensamento político desde o absolutismo, aínda que non recoñecen máis ca parcialmente o principio da soberanía nacional. Os progresistas, seguindo co argumento de Garrido, sitúan no centro do seu pensamento político a soberanía nacional, o mesmo ca os demócratas; non obstante, maniféstase claramente contra os demócratas, aos que acusa de pretender remexer nunha alianza imposible a monarquía e os principios democráticos da soberanía nacional e a liberdade individual, tomando partido claramente polo republicanismo, que era nese momento a nova forza opositora emerxente e alternativa aos partidos monárquicos. Finalmente, o republicanismo, do que o autor é partidario, caracterízase como un réxime democrático no que o poder executivo reside nun consello ou xunta federal, o poder lexislativo reside nunha única cámara e o dereito a voto é universal.

En 1863, finalizado o período de hexemonía unionista, a **inestabilidade política**, provocada polas tensións internas no seo dos partidos políticos e a continua inxerencia da raíña nos asuntos do goberno, xunto coa crise económica de 1866, que afectou a todos os sectores produtivos e ás finanzas, foron as dúas circunstancias principais que confluíron no **derrocamento da raíña no transcurso da revolución de 1868**. Precisamente fronte a esa situación, que describen así no Manifesto publicado en Cádiz en setembro de 1868: «aldraxada a lei fundamental [...], corrompido o sufraxio pola ameaza e o suborno [...], pasto a administración e a facenda da inmoralidade [...], muda a prensa [...]» (Doc. 5), e fronte á que se sublevaron os **militares progresistas** (Topete, Prim, Serrano, Dulce) co apoio de dirixentes políticos como Sagasta e Ruíz Zorrilla, que ao mesmo tempo querían evitar unha revolución social encabezada polos demócratas e protagonizada polas clases baixas e máis afectadas pola crise.